

Előfizetési ár:

Egész évre..... 6 frt — kr.

Félévre 3 frt — kr.

Negyedévre..... 1 frt 50 kr.

Egyes szám 12 kr.

KORUNK

TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ HETILAP.

MEGJELEN MINDEN SZOMBATON.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, IV. szarka-utca
5. szám.

Kéziratokat vissza nem adunk.

Bérmentetlen leveleket nem fogadunk el.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: Kador Sándor.

Előfizetési felhívás.

A „Korunk“ hetilap előfizetési ára: egy negyedévre 1 frt 50 kr., félévre 3 frt egész évre 6 frt.

Segédlelkészeknek és néptanítók-nak egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

Kador Sándor,

felelős szerkesztő és kiadótulajdonos.

Munkatársak:

Ifj. Abrányi Kornél, Chelard Raoul, Balázs Sándor, Baross Gyula, főtiszt. Cseörgheő Aladár, Göndöcs István, Hajnik Béla, dr. ifj. Hertzeg Sándor, Br. Horváth Miklós, dr. Kanyurszky György, Kőszeghy Géza, Mikszáth Kálmán, Molnár László, Munkácsy Kálmán, főt. Némethy Lajos, főt. Razel Főzsef, Relle Iván, dr. Réthy László, dr. Schnierer Aladár, Szana Tamás, Szekrényessy Kálmán, Sziklay János, gr. Teleky Sándor, Tomor Ferencz, dr. Várady Antal.

Olvasóinkhoz!

Amidőn szerény alaku lapunkat olvasóink kezéhez juttatjuk, megvagyunk győződve, hogy annak elolvasása után rokonszenvesen fogadtatunk.

Kivétel vagyunk és akarunk lenni ama gombaként felbukkanó lapok között, melyek határozott irány és cél nélkül, teljesen hivatalosan irodalmi vállalat czég alatt, elég nagy frasisok és ígéretek kíséretével sokszor a legszentebb eszmét kitűzve, csupán új üzletágot művelnek. „Korunk“, mostani alakjával és terjedelmével nagy czélt tűzött ki magának; az út, melyen haladnia kell, talán a legbokrosabb.

„Korunk“ az ár ellen akar küzdeni!

Nem csüggesztett el benünket a sok nehézség és küzdelem, melybe vállalatunk bekezdése került; nem riasztott el minket semmi fáradság — anyagi áldozat — melyet szívós kitartással kifejtenünk kellett, hogy célunk elérhetésének hatalmas eszközét teljes függetlenségünket megóvhassuk.

Teljes függetlenséggel, legigazabb meggyőződéssel és hévvel akarunk küzdeni igazság és erkölcs mellett.

Jó szándékunk és szilárd akaratunk élteti s erősíti benünk a reményt jó-

vőre, hogy a mult hóban közzétett Programmunk ígérését lelkiismeretesen beválthassuk.

Hivatásunk és feladatunk betöltéséhez azt hisszük, hogy a közóhaj tettségével fogunk.

Jelen társadalmunk rohamosan növekedő romlottsága, az általános corruptio, mely a társadalom minden rétegében mind kényelmesebben hódít; a szomorú jelen, mely még borzalmasabb jövőt ígérve minden higgadtan gondolkozó megbotránykozását előidézi, készített minket egy oly hetilap megindítására, mely a vallástalanság erkölcselenség, szélhámoság, tudákoság, romlott közvélemény, jellemtelenség, piszkos anyagiság, szemérmetlen férczirodalom, kegyeletlenség stb. mindmegannyi társadalmi körtünet ellen fog bátran küzdeni.

„Korunk“ társadalmi vezércikkeit hazánk első publicistái, kiket szerencsénk volt a vállalatához megnyerni, írják.

Lapunk „Szépirodalmi“ része erkölcsös és tanulságos, hogy pirulás nélkül adhassa azt minden családtya övének olvasmányul.

„Politikai szemle“-t is adunk, melyben az olvasó minden kül- és belföldi fontosabb politicalai eseményről tudomást szerezhet

„Korunk“ minden szélhámoságot ostorozva, hirdetéseit is csak általán ismert tisztességes megbízható czégek-től vagy vállalatoktól fogadja el. —

„Korunk“ csakis hasznos és jó lelkiismerettel ajánlható irodalmi, zene- és képzőművészeti termékeket fog ismertetni vagy ajánlani.

Szabadjon remélnünk, hogy egyszerű és őszinte hangon megírt bekezdésünk, olvasóink becses figyelmét kiérdemli további működésünk iránt; s hogy az eszme, melyért nyíltan oly kevesen lelkesülnek, mihamarább vizsgálhangra talál és gyökeret ver.

Hisszük, hogy lapunk iránya és hivatása mielőbb jogosultnak lesz elismerve.

Kérjük tehát olvasóinkat és elvbarátainkat, hogy eszménk kiviteléhez minél nagyobb számmal csatlakozzanak, azt mentől szélesebb körben terjesszék, szellemi és anyagi támogatással elősegítsék!

KADOR SÁNDOR.

Társadalmunk fővetke!

„Sanctius ac reverentius visum de actis Deorum credere, quam scire.“
Tacitus de mor. Germ.

Ha századunkat, társadalmunkat valamivel vádolhatjuk, úgy bizonyára a hitelenség az, mely mind nagyobb tért foglal el. A hit az, melyet századunk pöffeszkedő tudósai kiölni igyekeznek, ellene irtó háborút viselve, azt uton-utfélen már a kised fogékony lelkében is elfojtják.

Pedig a magyarnak különösen — régi talismánja a szent hit, a vallás — ez volt őseink üdve, támasza.

A vallás éltette őket, annak lángoló heve vezette hőseinket. Hunyady János s számosan nem a szent kereszt oltalmában bizva vezetétek csatáikat?

Hálátlan ivadék! Őseid szent hagyományát legszentebb valójában hagyád el, megvetve őseid oltalmát, ősi erényét, tőle gögösen elfordulsz; nem keresed többé már azt, kitől öröktől fogva a lét mindensége függ, kinek kegyelme, áldása nélkül nincs biztonságod a talp-alattnyi földön sem!

Széchenyi emlékeért, szobrot emelsz, érte rajongsz, felőle nyíltan bevallod hogy ő volt a legnagyobb magyar!

S mi volt a legnagyobb magyar jel-szava? „Ha Isten velünk, ki ellentünk!“

Magyarország, mely oly kiválóan szokott ragaszkodni ősi traditói iránt, a nemzet, mely oly büszkén emlegeti őseit, azoknak vitéz tetteit — azoknak kiváló és jellemző erényét; annak vallását mintha szégyenlené — azt mint haszontalant kebeléből mindinkább kiküszöböli.

A jelen század emberei a tudós XIX. század fiai el vannak kaptva, szellemileg fel vannak fujva.

Néhány könyv elolvasása, egy pár izléstük szerint megírt tanulmány átnézése által magukat azzal ámitják, hogy műveltek, de sőt tudósok; és hogy ezt be is bizonyítsák: a korszellem legelső követelményének tesznek eleget, a vallást, melynek kötelmei ugyis terhelnék, elhagyják — sőt azt gunyolva és szégyelve azt haszontalan rajongásnak nevezik, mondván „a művelt ember eléggé tudományos és felvilágosodott, mintsem a gondviselés kormányára és kegyelmére szoruljon.“

De hát lehet ez másként?

A korszellem jellege ez! A korszellem az, mely kigunyolja a vallásost, dőrének, ostobának nevezi a positiv hit emberét, gőzerővel akar elérni mindent úgy szárazon, vizen mint levegőben, föl akarna hatolni léggolyóival az egekig, sőt a Mindenható erejét is bitrolni törekszik.

A vallásos ember nem ellensége a józan haladásnak, sőt azt kutatásaival elősegíteni is igyekszik, nem hogy a tudománytól félve, mintha az szent hitét annak igazságát megczáfolhatná — de fél sőt félnie kell ama haladástól, ama tudománytól, melynek első tétele az Istentől való szakadás.

Isten nélkül várnak sikert munkálkodásaikban, intézkedéseikben? Nem-e igazságos, ha a jótékony isteni malaszt nem áldja meg a világ törekvéseit?

Nem innét van, ha a jelen század ugynevezett felvilágosult és művelt emberét az élet viszontagsága meglepi, hogy elcsügged, kétségbe esik? Miért a számtalan gyászos áldozat, melyet az öngyilkosságok, családi tragoediák rovatában találunk?

Századunk ütere csupán anyagiért lüktet, életének főbb mozzanatai, törekvései, óhajai mind a testiség, anyagiság körül zajong.

Egy nemes gondolat kivitele, egy magasztos önzéstelen szellemi törekvés alig-alig jelentkezik mutatkozik.

S mindez miért?

Az emberiség csupán a mulékony érzelmeknek tömjénez. Seneca kérdése. „Quid fecisti aeternitate dignum?“ pirulva lesz kénytelen lehajtani fejét. A

történelem meghamisíthatlan lapjai elége tanusítják, hogy minden nemzet létében a vallás volt az éltető, fentartó elem; nélküle a mi volt tönkre ment — a mi a akart lenni — nem történhetett.

Ama mentséggel tehát, hogy a valástalanság a kor divatja, nem tisztáthatja magát senki, nem igazolhatja pöffeszkedését, nagyságát sem tudós sem tudatlan!

Komolyan kell gondolkodnunk tehát végre; igyekezzünk gátat vetni ama már majdnem hatalomnak nevezhető uralomnak, iránynak, mely hazánkat, nemzetünket az örvényhez: az erkölcsi bukáshoz mindinkább közelebb hozza.

Ébredjünk! Fogjunk hozzá minél előbb nemzetünk testén rágódó rákfénét kirtani, ezzel tartozunk önmagunknak, ezt követeli a jövő nemzedék.

Sorakozzunk tehát testvéri szeretettel az ellentábor ellen! nézzünk bátran minden támadás elébe! erősítsük, ne szégyeljük hitünket, ez lesz fegyverünk, támaszunk, melylyel, győzni fogunk!

Korunk társadalma és a párbaj.

A ferde irányt vett polgárisodásnak egyik legnagyobb bűne, hogy azon lényt, akit az Ur saját képére teremtett, mindinkább oly életmód követésére csábítja, sőt sarkalja, amely homlokegyenest ellenkezik a bibliai életmóddal. A szentírás igazmondást követel az embertől; míg a tévutra került polgárisodás leghatalmasabb eszköze, a divat által megalkotta és dédelgeti a „divatos hazugság“-ot: a delnő, ha nem akarja látogatóit elfogadni, azt hazudtatja, (érdekből mondat valótlanságot; tehát hazudtat) nincs otthon. A tizparancsolat tiltja ennek meg annak

elkövetését korunk társadalma ellenben kigunyolja e tilalmak nagyrészét: például a házasságtörést csakis azon esetben ítéli el és bünteti közmegegyezéssel, ha nem „simán“, hanem „botrányosan“ történik. Krisztus Urunk hitvallása, a szeretet vallása is azt parancsolja: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat;“ a legönkényesebb zsarnok, a divat által bilincsekre vert halandók, e parancsot megszegik szóval s tettel: a divatos párbaj legnagyobb meggyalázása azon nemes, magasztos elvnek.

A teremtés diszét, a föld Urát, rendkívül gyakran vérengző fenevaddá aljasítják ugyan le korunk divatos elméletei; ámde az ember egy alkalomkor sem követ el nagyobb vétkeket, mint amikor divatos párbajt vív. Való! a föld lakóinak elszaporodása szülőanya lön számos oly bűnnek, melyeknek forrása a létért való küzdelem, a megélhetés utáni törekvés. Igaz! erkölcsünk hanyatlását részben az okozza, hogy igyekezzünk minél simább modorban érintkezni egymással; tehát az udvariasság ürügye alatt üres bókok alakjában ezerféle oly nézetet, meggyőződést, érzelmet kürtölünk világgá, melyet nem osztunk, nem vallunk, nem érezzünk. Tény, hogy különféle emberi gyarlóságok befolyása az „öserő“ csökkenése következtében századról-századra erősbül, hatalmasodik; azért hát az érzékiség zsarnokoskodásának növekedése némileg indokolt, részben menthető. De az említettük „való“, „igaz“ s „tény“ daczára szégyengyalázat a föld urára nézve, hogy még mindig azt hangoztatja: „Párbajaink jogosultak.“

Hogy a párbaj csak legkevésbé is menthető bizonyos rendkívül komoly esetekben, azt egyedül azért vagyunk hajlandók elösmerni, mert mi is a korszerű társadalmi elvek iskolájában lettünk fölnevelve; ámde, hogy a „divatos párbaj“ nemcsak vétek a Teremtő és a világrénd, Krisztus Urunk hitvallása és önmagunk ellen, hanem örültséggel határos elintézési módja oly becsületbeli ügyeknek, melyek más módon igazságosabban, egyszerűbben, gyorsabban volnának elintézhettek,

A „KORUNK“ TÁRCZÁJA.

A SZENTELT BARKA.

Az öreg harang mozgása megreszketteti a kis szoba ablakát. A szél nem veri félre a hangot; csöndes, napfényes, ibolyacsalogató idő van. Az ablak alatt vidám csevegés; mennek a gyermekek csoportosan a templomba; kezükben violaszin szalaggal átkötött barkás galy, melyet egy óra mulva megszentelten, csodatevő gyanánt fognak visszahozni.

Csak Gáborka nem mehet velük. Még alakjukat is csak az árnyakból látja, melyek végig vonulnak a megvilágított ablaktáblákon. Hangjuk tompán, zürzavarosan jut keresztül az üvegen; nem érteni egy szót sem kiabálásukból.

Jobb volna, ha nem látná árnyékukat, ha nem hallaná egyetlen egy vitatásukat sem.

A mint tovább s tovább mennek és lármájuk velük együtt vonul tova, úgy száll utánuk Gáborkának, a kis betegnek vágya is. Számitgatja, mikor érnek a templom ajtajához, melyet már elállt a sok ájtatos nép, úgy hogy ököllet sem lehet utat nyitni köztük.

Megkondul a kisebbik harang. Másodszor harangoznak. Eddig már odaértek a barkás fiuk meg leányok.

A sekrestyében öltözni kezdenek a papok. A ministráns gyerekek kék rokolyájukban,

fehér karingükben az ajtónál tipegnek tapognak (hideg még a márvány ilyen kora tavasszal) ki-ki kanditanak a templomban nyüzsgő népre, melynek susogása, moraja, köhögése valami furcsa hanggá olvad össze, mely értetlenül verődik vissza az öblös boltozatról.

Most megszólal mind a négy harang.

Beharangoznak.

Megindul mindjárt a körmenet. Es az a beteg fiu elnézi képzeletében a tarka sereget, a violaszinü ezüstpaszomántu palástos prépostot, a mint gyémántos gyűrűje csillog a nap fényében, a kék reverendás, fehér inges kispapokat (milyen szép az a kék meg fehér szín, mint a narcisz meg az eperjácint), hallja a bivalybőr-torku mestert, a ki túlharsogja az orgonának száz sipját, meg a sok-sok vén asszonyt, göthös öreg embert, a kik közt a csintalan kamaszok bujkálnak, hogy előre tolakodásukkal boszantsák őket.

Es ő nem lehet köztük.

Pedig már három hét óta várta ezt a napot. Lelke mindig átrepült egy más világba a csengő-bongó harangok szárnyán; s mikor hazatért a megáldott galylyal, anyja már várta a mákos és turós lepénynyel (kedves ételével), melyet épen akkor szedett ki a sütőből. Máskor nem engedte meg a torkoskodást, ilyenkor csenés nélkül is hozzájutott egy jó falathoz — a szentelt bárkáért.

Mert édes anyja nagy tiszteletben tartotta a barkát. Az ebédlőszobában a mestergeren-

dára tette (nem tudják a nagyvárosiak, mi az a gerendás szoba); megőrzi az a házat az isten haragjától. Ha valakinek nagy betegsége van, vegyen be három szemet a barkából, s ha erős a hite, minden bizonynyal meggyógyul tőle.

Ha nem fogyott volna el a tavalyi barka, bizony megpróbálta volna fián. Persze, csak titokban, hogy az orvos ki ne nevesse. Mert ezek az orvosok szörnyü hitetlen emberek. Azért is hal el annyi ember a kezük alatt, mert maguknak sem levén hitük, nem tudnak hitet ébreszteni betegeikben.

No de hoz a szomszédék Birije; vett neki egy nyalább barkás galyat, hogy szenteltesse meg az ő számára. Persze, hogy különb lenne az, a melyet fiacskája maga tartana a szentelt víz elé.

Hiszen felvinné az idén is, ha nem volna az ágyhoz szögezve. Eppen a barkaszedésben hült meg; most egy hete.

Kiment jó pajtásaival a berekbe, a hol a fűzfák virágoznak. Megnézték, reped e már a barka héja. Hol lehet a legszebb galyakat metszeni virágvasárnapra. Volt bűvében. Össze is beszéltek, hogy fölkerelkednek szombat délelőtt, iskola után, tíz órakor, délig megjárják a berket; szombat délután úgy sincs dolguk az iskolában, beköszönt a husvétii vakáció, nem fogja már olyan keményen a leckét a tanító.

azt egyetlenegy józan gondolkodásu sem tagadhatja.

A divatos bárbaj! Mily nevetséges fogalom ez; mindazáltal a leghatalmasabb zsarnok a divat, oly rendkívül nagy életerővel ruházta föl azt, hogy még a nevetségesség sem bírja megölni; pedig teljesen igaz a francia közmondás; „Le ridicule tue.“

A divatos párbaj azonban nemcsak vétek, nemcsak nevetséges fogalom, hanem gyáva-ság is. Minden katonatiszt, aki harczolt véres csatákban, jó lélekkel bizonyíthatja, hogy épen nem igényel bátorságot, azon elhatározás, miszerint huszonöt lépésnyi távolságban (persze! e huszonöt lépésnyi köz hétmérföldes lépésekkel lón kimérve) oly párbajpisztolyok csöve elé álljunk, melyeket a segítők szándékosan töltenek meg rosszul, vagy pedig túlerősen. Ha pedig nagy ritkán kardra mérkőznek az ellenfelek, akkor négy segéd, mintegy kötelességének tartja a veszélyesnek látszó vágást fölfogni: pedig az ügysem okozott volna valami különös kárt a megsebesített legényke hatalmasan bepólyált kézcsuklyójában. A divatos párbajdüh föltétlen gyáva-sága kiválóan nyilatkozik abban, hogy a felek s a segítők nagy előszeretettel vászaltják becsület-helyreállító-eszköznek a pisztolyt; mert a kard esetleg talán mégis vérrel (no persze! csak néhány csóppel) mosná le a sértést, illetőleg fokozná a megsértett — balszerencsését.

Korunk társadalma, mely szentesíti a divatos hazugságot; amely kigúnyolja a boldogtalant, ha siratja boldogsága elvesztését; amely lábbal tiporja a szeretet vallásának törvényeit; amely pártfogása alá veszi a gyáva-ság takaródzását, a divatos párbaj rosszsá-tón bennünket is: ez oka, hogy nem ugyan a „divatos,“ hanem a „komoly“ párbajjog-sultságát egy esetben elismerjük, ha azon becsületbeli ügybe oly lény is van beleke-verve, akit ily alkalomkor a törvényszék előtt szerepeltetni nem szabad engednie a lovagias-érzelmű férfunak, Ezen lény a nő.

SZEKRÉNYESSY KÁLMÁN.

TÖVISES UTAKON.

— Történeti elbeszélés. —

Irtá

MUNKÁCSI KÁLMÁN.

I.

Az est hőse.

Rá zene zendül, kehely összecsendül.
A magyar déli tánczra perdül.
Arany.

A pozsonyi királyi palota termei kábitó fény árban úsznak. A koronázási ünnepély be van már fejezve s Miksa elérte régi vágya beteljesülését, hogy fiát, Rudolfot koronás fővel ölélheti magához.

A díszes vendégsereg a fényes lakoma elköltése után a tánczteremben van együtt.

A fehér márvány terem csucsives ablakai-ról nehéz rózsaszín selyem függönyök függ-nek le, az óriási kristályüveg csillár milliárd lámpácskai tündéri szépségüvé varázsolják a termet.

Középen nagy medencez terül el, mely körül déli virágok: pálmák, rhododendronok, azaleák, thearózsák gyönyörködtetik a szem-et. Az oldalakon a nagy ezüst foglaltványos tükrök alatt rózsaszín bársonnyal bevont pamlagok húzódnak végig, melyeken ülni látjuk Báthori Miklóst, Batthányi Boldizsárt, Zrínyi Györgyöt, Jasuis alkanczellárt, a tudós Pálóczi Ádámot s az ország többi főrangú családjait.

A táncz még nem kezdődött meg; a felségek megérkezését várják. Pedig a fiatalok, Magyarhon legszebb virágai, már nehezen várják e percet s kipirult arcaikról ugyan-csak le lehet olvasni az örömet, mely előre is hevíti kebleiket.

A társaságtól félrehúzódva a nagy kandalló mellett két egyszerű fekete attilás magyar nemes vonja magára figyelmünket, kik komoran, szótlanul néznek maguk elé s kik úgy látszik, jobban szeretnének otthon a bőr pamlagon jó futakit szívni az öblös tajtpipából vagy telkeiken járva utána nézni, ha vajjon a Miska béres jól-e végzi a vetést, mint a császár udvari estélyén részt venni.

— „Mondok, amit mondok, Farkas barátom“, szóllal meg végre az egyik, vitézlő Dömötöri Balázs de eadem.

— „Hát csak rajta sógor, egész kíváncsivá teszesz. Bökd ki azt a nevezetes mondást“, felel a másik, Hédervári Csontos Farkas.

— „Tudod-e, ki az ott a buzavirág színű dolmányban, az a kajla bajszu öreg, a ki a gyászoló Lorándffy Mihálynéval beszélget?“

— „Már hogy ne tudnám báró Balassa János az, hanem azt már nem tudom, hogy kerül most ide. Hisz alig valahogy kitisztázta magát az árulás vádjá alól. Nem rég még a börtön ingyen kenyeren élődött s imhol, most már velünk együtt paradéz itten!“

— „Mondok, amit mondok. Nemcsak hogy ő paradéz itten, hanem még a drágalátos fiát is elhozta magával. Ő felsége nagyon bizik benne. Nem elég, hogy zólyomi főispánná meg bányavárosi kapitánynya tette, most még kir. főkomornoknak is kinevezte. Pedig ugyancsak hatalmas róka ő kigyelme, tudja arra felé forgatni ködmönét, a honnan a szél fú. Ma a királynak esküszik hűséget s holnap a török basa lábainál csúszik. Bizony czudar időket élünk, barátom! . . . Még azt is mondják róla, hogy a felségek külön audien-tián majd egy óra hosszat beszélgettek vele.“

— „Tyűh, lánczos-lobogós! . . . Azután ilyen magunk fajta szegény emberekkel még szóba sem áll. Persze mi nem tudunk oly nagy szelet csapni — Hpszi — Csak már ez az átkozott nátha ne vexálna annyira.“

— „Mondok, amit mondok. Legjobb orvos-ság az ellen a hársfa thea; de halld tovább! János fia — gondolom Bálintnak hívják — tudod holmi ábrándos verseket is szokott firkálni, meg azután azokat lantcinczolás mellett el is kornyikálni. Hallván ezt a fejedelem, felszólítja atyját, hogy a mai ünnep-lyen mutassa be képességét a fiú a társaság előtt, sőt mi több . . . no tüsszents egyet, úgy is tudom megijedsz, ha meghallod, amit mon-dandó vagyok . . . mi több, itt in conspectu medio juhásztánczot fog járni.“

— „Micsoda? Juhásztánczot? . . . Per deos inmortales. Ez hallatlan dolog.“

Örömben-e, vagy csintalanságukban (azt nem tudja a gyerek, mikor pajkoskodik) leve-tették kabátjukat s elkezdtek métázni egy tisz-táson. A Kovácsék Rudijának mindig van egy madzaghurkolással keményre kötött labdája, talán még az ágyban is azzal játszik, ütőfa hamar került a berekben. Megeredt a játék. Suhogott az ütőfa, repült magas ivben a lapda, kemény testével nagyokat bungva a levegőben. Gáborka, a ki legügyetlenebb volt köztük, csak lógoskodott. De a kabátját ő is a többi fölé terítette a gyöpre s egy ing-ben futott szorgalmasan a métásokkal.

Mikor hazajött, már borzongott. Egész éjjel nyugtalankodott. Égett a feje, meg belseje. De azért elment reggel az iskolába. Nem maradt volna el semmiért sem. Ugy kellett a tanítónak haza küldenie.

S azóta beteg. Veszedelmesen. A házi orvos lemondott róla. Ő már nem segíthet; ha csak a természet csodát nem tesz . . . a mint már mondani szokták, mikor megáll a gondolat az emberi véges tudomány bezárt vasajtaja előtt.

Hej! megtudná gyógyítani a barkával! gondolá (és ki is mondta) a jámbor asszony.

A kis Gábor hitetlenül rázta fejét. Elég világos volt az elméje, hogy átgondolhassa ennek lehetetlenségét.

— Hol marad az a leány, hol? tanakodik magában az asszony.

A beteg fiú meg hallgatja a harangok álomba ringató harmoniáját.

Most értek a nagy kapuhoz . . . Most men-nek a be . . . fölértek a lépcsőn . . . az oltárnál vannak . . . meghintik a barkát . . .

És a nap bemosolyog az ágyra. Mintha biztatná a szenvedőt, higyen benne. Majd kigyógyítja, kihozza a házból.

Es a kis fiú elhiszi neki. Fölteszi magá-ban, hogy meg fog gyógyulni. A nap, az Isten napja biztatja és ő hisz benne.

Egy veréb ugrik a szőlővenyigére, mely az ablakot körülhálazza. Megrezdül a gyöngy-venyige, megijed a madár és felrepül az ég felé.

Ez is arra menekül; a merre az ő bizalma keres menedéket.

Anyja megint odalép az ágyhoz. Kezében a barka. Meghozta már a kis Biri.

Gáborka nem ellenkezik. Lenyeli a három szemet. Tudja, hogy nem ez segít, ha meg is gyógyul, ámbár nem vonja félre száját, ne lássa édes anyja hitetlenségét, higye igaz szándékát.

*

Egy hét mulva vigan zengenek-morognak a harangok.

Gáborka ott ül a nyitott ablaknál és fejét a padlóra nyugtatva hallgatja olvadozó zené-jüket.

Már fenn jár. Meggyógyult.

Meggyógyította — hite.

SZIKLAY JÁNOS.

Emlékezés Cimiez-re.

A tengerbe hull a csillag,
Fénye ott elvész nyomtalan;
A hullám örvénylik, forr, zug,
Hallom az éj óráiban.
Álom nem borul pillámra,
Rád gondolok; oh! mily közel
Vagy te hozzám: s tőlem mégis
Vajmi nagy távol választ el.

Ne törődj te velem, a bohó fiúval,
Engem elfelejts örökre;
Sohse jussak én eszedbe; még akkor se,
Mikor hant hull rám zörögve;
Légy boldog, mint eddig voltál,
Édes gyöngyvirágom! oly nagy légyen bol-dogságod,
Mint a mily nagy boldogtalanságom:

Képedet szívembe zárom,
Jön velem a vándorútra
S oda, hol az élet harczát
Vívnom kell majd nékem újra;
És követ majd, mint szép álom,
E pár boldog nap emléke,
Mint visszhang, mely fölhangzik, ha
Elhangzott a dal zenéje.

Vay Sándor gróf.

*

— „Valóban hallatlan. Ennyire lealacsonyítani a magyar ősi nemességet. Mint egy komédiás itt holmi bakugrásokat produkálni —“

— „Jaj ne folytasd Balázs, még nagyobb náthát kapok; ugyis föl már a fejem. Ennyire megromlott már az ősi erkölcs! O tempora, o mores!“

— „De ez még mind nem elég, még többet mondok. Képzeld az a Bálint kölyök pápistává lett. Pedig tudod, a pápisták mindig rosszban törnek a fejüket, de nem is csoda, mikor a jezsuiták oda hurcolják őket orruk alá fogva, a hova akarják.“

— „No erről már én is hallottam valamit. Úgy sub rosa neked is megsugom. Bálint urfi ő kegyelme szerelmes a szép Losonczy Anikóba, már pedig azt nem kapja meg, ha csak maga is nem pápista.“

— „Pst... hallgass! Ott közelegnek a felségek. Nézd, már mindenki felállt.“

Csakugyan úgy is volt. Miksa karján vezetve fiát katonai egyenruhában a terembe lépett. A jelenlevők mélyen meghajoltak s üdvözölték őket, mire helyet foglaltak a kettős trónemelőnyen s Batthányi intett Balássának.

Ez megérté őt rögtön s Miksa elé lépve reszkető hangon szólt:

— „Az Isten s felségek kegyelméből én is részese lehettem a mai dicső ünnepélynek. Megtört, bűnbánó szívvvel járulok most felségek elé még egyszer bocsánatért esdve, ha miben vétettem s bűnöm engeszteléseül fiamat Bálintot felségek örökös szolgálatára felajánlva.“

A megöszült nemes szemeiben könnyek csillogtak s gördültek le hosszú, hófehér szakállára. A fejedelem is láthatólag megindulva válaszolt:

— „A mai naptól kezdve mindent elfeledünk s újra kegyelmünkbe fogadunk s fiad számára is megillető állásról fogunk gondoskodni.“

De már erre egy nagyot tüszentett Hérvári a kályha mellett.

Balassa visszavonult, de fia lépett helyére. A felségek már értesülve voltak a történésekről s kíváncsian szegezték szemeiket Bálindra. Valóban gyönyörű, tüneményes szép ifjú volt, élete legszebb korszakában üde pirossággal kifejezésteljes arcán. Mosolygó ajkakkal lépett a középre.

Karcsu derekát megyszín bársony mente fődte hattyúprémmel szegélyezve, melylyel tengerzöld nadrága a legszebb összhangzatban állott. Egy lantot vett kezébe s gyönyörű mély hangon egy saját szerzeményű táncdalt kezdett énekelni.

A legkisebb zaj sem hallatszott a teremben, még Dömötöri Balázs se dűnnyögött, a sok fiatal leány arca élénk pirra gyult ki s csak lopva merték szemeiket a daliás, megragadó szépségű ifjura vetni.

Csak egy halvány, szőke fürtös leány felejté hosszasan rajta szemeit: a temesvári hős leány, Anna. Egyszerű kék selyem ruhát viselt fehér fátolszerű szövettel átvonva minden drága kő nélkül, csak egy sor hófehér igaz gyöngy csillogott nyakán, fürteiben pedig egyszerű nefelettsek s hóvirágok voltak tűzve.

Gyermekkori játszótársa volt ő Bálintnak, kivel együtt barangolták be az erdőket, együtt horgásztak a patakokban, solymáztak kis szerezsen lovaikon, együtt énekelgettek szép virágdalokat, s hogy azután felnőttek, hajadonná, ifjává váltak, a barátság igaz, őszinte szerelemmé változott.

Bálint is az ő kék szemeibe nézett, miközben a dalt, hol a szenvedés bús hangján, hol az öröm csapongó szózatával énekelte.

A dal befejeztével óriási tapsvihar tört ki.

Erré Bálint levette kardját és mentéjét, táncolni kezdte az akkor oly elterjedt juhásztáncot. Ha a dal előbb a füleket át megáthította, megnyerte, lebilincselte: úgy a bámulatos könnyedség a művészi taglejtéseket a szemeket csábitották el egészen.

Csak a két öreg ur nézte őt kedvetlenül.

— „Mondok, amit mondok. Ez az én juhászom is eljárta volna.“

Hanem Miksa úgy látszik másképen gondolkozott, mert a tánc befejeztével egy ragyogó smaragdos és gyémántos gyűrűt vont le ujjáról s húzta a trón elé térdelt Bálint kezére.

— „Fogadd legmagasabb elismerésünk jelül e csekélységet.“

Bálint szótlánul meghajlta magát s Losonczy Anna felé tartott, kivel meg nem találkozott az este.

A leány kezett fogott vele s halk hangon szólt hozzája:

— „Nagyon szépen táncolt ma Bálint!“

Oh mi volt a fejedelem kegyajándoka, a taps, az üdvkivánatok hosszú sora e pár szóhoz képest!...

Semmi, éppen semmi.

A vér arcába szökött, az indulatok heve égeté bensejét; kénytelen volt elhagyni a termet, nehogy rosszul legyen.

Kilépett a nagy éjbe.

Feltekintett az égre, hol a csillagok miliói hinték szét szende világokat.

Költőies kedélyvel birván még gyermekkorában választott ki magának egy kis csillagot, melyet élete vezérfényének tartott, s mely ha majd teljes fényben fog világolni — mondogatta gyakran — akkor derül fel élte legboldogabb szaka, s ha az lehull, akkor az ő boldogsága is eltűnik.

A csillag szende, de kissé elfátyolozott fényvel égett.

A két öreg ur ezalatt odabenn még mindig a kályhát támogatta zsémbelődve a kor romlottságán, míg Dömötöri egyszerre fel nem szállal.

— „Mondok, amit mondok. Mennyivel jobban érzem magamat, hogy az a komédiás elhagyta a termet.“

— „Az ám. Az én náthám is mindjárt enged minden hársfa-thea nélkül.“ (Folyt. köv.)

Politikai szemle.

A legújabb botrányok előidéző okaiként legelőször az antisemitizmust említik a „Budapesti Hírlap“ vezércikke következőleg czáfolja e ráfogást:

Mindezeknek t. i. a botrányoknak oka más; csak az emberek használják fel e mozgalmakat, mert ezek kelendők, mert ezekre van ok a társadalomban s a gazdasági helyzetben. És hazugság az, mintha antisemitizmus lenne: az okok gyógyításának a sürgetése. Elnyomni, elfojtani, üldözni szocializmust és antisemitizmust rendőrral és statáriummal, sajtószabadság és polgári szabadság elnyomásával lehet; de beteg gazdasági és társadalmi állapotokat ezzel gyógyítani nem lehet, ennél fogva a mozgalom oka megmaradván, reagál, és a szocialistából anarkhiztát és terroristát csinál, és a hol a baj mint antisemitizmus lép fel, ott is megfogják találni a reagens pluszt a külső elfojtás ellen. Ne ámítások tehát magatokat és a hatalmat azzal, hogy minden baj „oka“ antisemitizmus, és elfojtván ezt, elfojtatták a botrányt.

Ellenkezőleg, provokálták a botrányt. Ez a dologi része a kérdésnek. Ha volnának nagy gyárvárosaink, nyomorgó munkástömegekkel, akkor kevés volna az antisemita és több a szocialista és kommünár; így, lévén csak

pusztuló parasztnépünk, nincsenek szocialistáink, hanem vannak antiszemitaik. Mert ez a dolog kenyér-, élet-, vagyoni kérdés, nem pedig „középkori babona és sötétség.“ Ez utóbbi annyiban járul hozzá, amennyiben az emberek ilyen mozgalmat nem ok szerint való megfontolással, hanem érzülettel, indulattal szokták támasztani. Nem fogtok a zalamegyei vagy apozsonyi zendülésben volt területen embert találni, aki jobban gyűlölje a zsidót, mint a külföldi munkás a „bourgeois“-t. Ez a két fogalom a két mozgalomban teljesen fedezi egymást.

Orvosoltátok a viszonyokat s orvosoltátok a rémet, melytől se láttok, se hallotok. Üldözétek a rémet, úgy jártok, mint aki kísértetet kerget: csapkodtok a levegőbe és kifogtok merülni a nélkül, hogy akármit elértek volna.

A kérdés személyi oldala pedig ez: egy csomó embert visz a szabad alkotmányos választás a forumra, amely ott nem nézetekkel, eszmékért, politikai ideálokért harcol, hanem a mindennapi kenyérért. A politika neki nem egy nemesebb ambíció tere: szolgálni a hazát, a nemzetért dolgozni; hanem saját egzisztenciájának a kérdése; kenyérkeresete, professziója, amelyet mesterség szerint űz, a körülmények, a hangulat, a kereslet és kínálat esélyei szerint. Azért történik meg, hogy a börze az új vásártér, a halpiac és egyéb hasonló helyiségek jeleneteinek mása a törvényhozó piacon is ismétlődik. Itt is, ott is a versenytársak hajba kapnak, és nem is mindig azok a hibások, akik a tetteiket elkövetik.

A létért való küzdelem epizódjai játszódhatnak le ott, ahol az eszmék, ideálok, irányok, nemes harczát kellene látnunk. És ne gondoljátok, hogy azok alatt, kiknek politikai szereplését csak a verejtékes kenyérkeresetté minősítem e helyen, csak azokat a kétes excessenziákat értem, akik rendszeren erre alkalmas politikai mozgalmat megragadva az excessusig hajtják a dolgot: akik a hírlapjukból botrányok krónikáját, a terrorismus fegyverét csinálják, a népet oktalan szenvedélyek rabjává teszik, az antisemitizmust és szocializmust zendülésekbe vetetik könyöradományokat elsikkasztanak, becsmélnek, rágalmaznak köztisztviselőket és magánembereket érdekeikhez képest, portálnak elveszett egzisztenciákat, mert hasznukat vehetik! Ezek éppen csak az egyik véglet, az, amelyet botrányos mesterségére, romboló szereplésére csábit és bátorít egy másik tábora a kenyér-politikusoknak. Azoké, akik nem csinálnak nyilvános botrányokat, de sőt előkelő társadalmi állásokban forgatják a szemüket és adnak hangos kifejezést megbotrányozásuknak a másik tábor felett; azoké, akik politikai befolyásukkal, szereplésükkel koncessziókat vesznek és adnak, állásokat és kitüntetések közvetítene pénzért, igazgatótanácsokká lesznek, hogy semmi dologért sok pénzt szerezenek, állami ügyletekben, kölcsönökben, bérletekben, vagy állások betöltésében fölsőleges szerepet kapnak, hogy pénzt keressenek és így tovább.

A porosz képviselőház legutóbbi kulturharcos tárgyalásáról a következő rendkívüli figyelemre méltó sorokat közli „Berliner Tageblatt.“

„Jazdzewski interpellációja, a gnesen-poseni egyházmegye számára való állami szolgálmányok kiszolgáltatása tárgyában, a királyi kormány nevezetes válasza folytán rendkívüli jelentőségre tett szert. Az a kivételes állapot, melyben az említett egyházmegye jelenleg van, érthetetlen. Vagy valamennyi egyházmegye püspökei és lelkészei kihágást követtek el a fennálló törvények ellen, s akkor vala-

mennyit egyformán meg kell büntetni, vagy az említett püspökség lelkészei vétették súlyosan az állami törvények ellen s akkor indításnak ellenük pört, s büntessék meg őket a bünbizonyítékok alapján. De egyszerűen elvenni egyik egyházmegye lelkészeitől aztami a másik egyházmegye lelkészeinek megadatik, s ezen különös eljárásnak még csak okát sem adni, igazán megfoghatatlan valami. A porosz kormány első és második osztályu porosz katolikusokat teremtett. Hogy ilyen körülmények között Stablnoski, Schorlemer, Windthorst beszédei nem a legszelidebb tónusban voltak tartva, az magától értetődik. Az összes világ melyik alkotmányosan kormányozott országban adnának interpellációra olyan feleletet, mint a minőt Goszler cultusminister adott? . . . Goszler ezen merevségének egészen különös alapjának és különös okának kell lenni."

Bismarck hg. születésnapja alkalmával szíves ovacziók tárgya volt. A szerencsekívánatok özönével érkeztek hozzá. A bajor király, mint mindig, az idén is szerencsét kívánt a herczegnek. Bismarck hosszabb kihallgatáson volt a császárnál. A kancellár azon előterjesztése, hogy kilép a porosz miniszteriumból, hír szerint a császár elhatározása alatt áll, ez utóbbi azonban azért vonakodik, mert a miniszterelnök helyettesítésére az alkalmas formát nem tudják megtalálni.

A Germania szenzációs közleménye, mely szerint az olasz kormány elégedetlenségét nyilvánította volna amiatt, hogy az osztrák-magyar kormányval való jó viszonya daczára az Olaszország elleni klerikális agitáció középpontja a bécsi nunciatura, a tőzsdére is befolyást gyakorolt, az értékek bár nem nagymérvű hanyatlását idézve elő. A Germania e közleménye beszélgetés alakjába van foglalva, melyet Keudell római német nagykövet folytatott volna Depretis miniszterelnökkel. Leudell reményét fejezte ki, hogy a legutóbbi olasz kormányválság olyképen oldatik meg, hogy az által a német birodalom és Olaszország közti jó viszonyok nem szenvednek változást. A mire Depretis azt felelte, hogy ezt ő is nagyon kívánja, de nem titkolhatja, hogy Olaszországnak oka van Ausztria-Magyarországgal nem egészen megelégedve lenni. Az osztrák kormány Triesztben nagyon szigoruan jár el, miért is az olasz király, ugy lehet, kénytelen lesz majd Ausztriához való viszonyaiban több tartózkodást mutatni, nehogy népszerűségét veszélyeztesse, mely pedig, trónjának legerősebb támasza. Azonkívül Bécs s különösen az ottani nunciatura most középontját képezi mindennemű agitációknak, melyek az olasz királyság ellen irányulnak; a mi kellemetlenül hat Olaszországra. Keudell ama kérdésre, hogy e panaszokról tegyen-e jelentést Berlinbe, Depretis azt felelte, hogy ne tegye azokat diplomaciai jegyzék tárgyává, hanem csak bizalmas módon közölje Bismarck herczeggel.

Az angol parlamentben a kormány nevében azt jelentik be, hogy nem árulás okozta Gordon tbnok vereségét, Khartumból meg már azt sürgönyzik, hogy Gordon elítéltett és ki is végeztetett két áruló pasát. Mindezek, valamint a körülmény, hogy a madhi tudatta Gordonnal, hogy a kordofáni szultánná kineveztetését nem fogadja el, Gordon eredeti terveinek teljes meghiusultát bizonyítják. Az terve volt békés uton megegyezésre jutni a madhival s Khartumban autonóm kormányt szervezni, mely esetleg a madhi fenségét elismerné; ám a madhi Isten és nem az angolok kegyelméből akar uralkodni és mint profétára nézve jellemző Gordon pasá-

hoz intézett felhívása, hogy térjen át az izlamra.

A francia alkotmányrevizió elég gondot ad a köztársaság kormányának, mely tudja, hogy nagyon veszélyes vállalat ez. A szélső-baloldallal gyökeres reviziót óhajtott alkotmányozó gyűlés által; a jobboldalon fel akarják használni az alkalmat a köztársaság meggyengítésére; a gambettisták ellenben csak szűkebb körü reviziót kívánnak. S hogy gondolkozik a dolgról Grévy? Organuma, a La Paix szerint legfellebb két-három rendelkezést a Wallon-féle alkotmánynak hajlandó feláldozni, a mostani „nehéz időkben“ ellenzi a lerombolását oly épületnek, a melyben elég kényelmesen lehet lakni, s arra inti a többséget, tartsoo szilárdul ki a kormány mellett, a mely meg fogja jelölni a módosítandó pontokat s ne engedje magát a más táborból származó javaslatok által elcsábítani.

A „Tagblatt“ jelentése: A birodalmi kancellárhoz közelálló körökben a politikai helyzetet igen komolynak tartják. Hír szerint nem csupán a belügyminiszter és a kancellár közti viszályról, hanem arról van szó, hogy maga a kancellár és az uralkodó között nézeteltérés forog fenn, bár igaz, hogy erre a belügyminiszter szolgálatot közvetlen okot. Először történt, hogy a mindenható kancellár az uralkodónál ellenzésre talált, mert ez határozottan kijelentette, hogy Putkamert el nem bocsátja. Sőt állítják, hogy az uralkodó az esetre, ha Bismarck herceg lemondana porosz állami hivatalairól: Putkamert nevezné ki porosz miniszterelnökké. A legközelebbi napok fognak dönteni a fölött, vajjon a vaskancellár és az agg fejedelem megegyezésre jutnak-e vagy sem. Arról is beszélnek, hogy a trónörökös tegnapi látogatása Bismarcknál összetűgésben áll a kancellár lemondási kérvényével, és hogy a ministertanács legutóbb már Puttkammer elnöklete alatt tartotta ülését. Puttkamer diadala a szélső jobbpárt győzelmét jelentené, és valószínűleg maga után vonná több miniszter lemondását.

Hartmann pessimismusa.

— Tanulmány. —

Irta:

Dr. K. L.

Való, hogy a világ folyása akármikor sem nyújtott bővebb tárgyat a pessimismus vallására, mint épen e kikürtött civilizált időkben; de mégis philosophnak, ki nem egy korszakból vagy ismétlőtleneménekből, hanem az egészenek részrehajlatlan felfogásából köteles kiindulni, ezen egyoldalú nézetet, mint bizonyos tényt terjeszteni, még pedig komolyan s úgy szólva con amore és cum virfite terjeszteni különös dolog, mit észrevétel és szerény ítélet nélkül hagyni a valódi emberiség nem engedhet, mert annak rendeltetése a pessimismus semmiképen nem lehet.

Almásy Balogh Sámuel. M. A. Értesítő. 1888. V. k. 251. l.

Élni! ez azon mély jelentőségű rejtvény, melynek megoldásával annyian s annyian foglalkoztak; e rejtvényt megfejtethjük az ember rendeltetéséből, mely nem egyéb mint a keresztény tökéletesedés; a személyes halhatatlanság, a valamivé levés képességének kiszélesítése a végtelenig, alkotja az emberi életnek teljes fogalmát és eszméjét. Az életnek e meghatározásában benne rejlik az emberi életnek hivatása: a csüggedetlen munkálkodás egyesülve azon élő és biztos reménnyel, hogy munkálkodásunk gyümölcsét egykor élvezni fogjuk. Az élet ezen magasztos feladatának helytelen felfogásából származik a pessimismus, mely a földi életben tapasztalható bajokat, kellemetlenségeket s nyomort tekintve, az életet sötét oldaláról felfogva az élet fogalmát képező lényeges jegyek

egyikét, vagy mindkettőjét elveti s ugy határozza meg az életet, hogy az embert nem magasztos hivatásának teljesítésére ösztönzi, hanem kétségbeejti. — A pessimisták szerint ugyanis az embernek feladata, czélja: az élvezés; jelszavuk: élvezni s ismét élvezni; minthogy azonban a földi életben tapasztalható bajok s nyomor zavarólag hatnak az élvezésre, azért arra törekedtek, hogy a (szerintök lényegében rossz) világot az embernek általuk meghatározott hivatásával, az élvezéssel összeegyeztessék. — Az összeegyeztetés módja szerint háromféle pessimistust különböztetünk meg:

1. A pessimismus első faja szerint a világ nyomorúsága miatt az ember kötelessége a lehető legmagasabb fokú s folytonos élvezet, hogy az élvezetek e zajában feledhesse a létezés nyomorát.

2. A pessimismus második faja szerint az ember kötelessége a szomorú lemondás, az örök megsemmisülés után való vágy, minthogy az ember hivatását, a zavartalan élvezést, a világ rosszúsága, a sokféle szenvedések miatt nem érheti el; más világot pedig nem remélhet, minthogy sem személyes Istentől, sem lélek halhatatlanságáról szó sem lehet.

3. A pessimismus harmadik faja szerint az ember kötelessége a jelen világ rosszúsága miatt egy jobb világ után való forró vágyódás összekötve a semmittevással, a világ bajai s örömei iránt való közönyösséggel, minthogy ezek zavarólag hatnak a lélek nyugalmára.

A pessimisták tehát csak az élvezetet hajhászzák s gyáván megfutnak a munkától, azon munkától, mely az embernek magasztas hivatása, férfias mulatsága; helyesen mondja Vörösmarty „Gondolatok a könyvtárban“ című versében:

Mi dolgunk a világon? küzdeni,
És tápot adni lelki vágyainknak.
Ember vagyunk, a föld és az ég fia.
Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen,
S mi a helyett, hogy törnénk fölfelé,
Unatkozunk, s hitvány madár gyanánt
Posvány iszapját szopva éldegélünk?
Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erők szerint a legnemesbckéért.

Köszönjük élet! áldomásidat.
Ez jó mulatság, férfi munka volt!

Felvett tárgyunk, Hartmann Ede pessimismusa a második fajhoz, az örök megsemmisülés tanához tartozik. Mielőtt tüzetesen rajzolnók Hartmann pessimismusát, lássuk a pessimismus történeti kifejlődésének vázlatát.

A pessimismus első hazája India. — A brahmanismus szerint az egész világ csak látszat, csalódás, Brahmanak játéka; összes érzéki ismeretkörünk látszat, csalódás igazság s valóság nélkül; a léleknek a testtel való összeköttetése a lélekre nézve rossz, minthogy ez által csalódásnak van alá vetve, kizavartatik természetének megfelelő nyugalomból s alávettetik a munkának, szenvedéseknek. Ezért a test a lélekre nézve lánczot képez, mely őt oly állapothoz köti, mely természetével ellenkezik. Ezen természet ellenes, rossz állapotból következik a lélek összes erkölcsi feladata; hogy magát a test terhétől megszabadítsa; ezen szabadulás eszköze a tudomány azaz Brahma tökéletes ismerete, melyhez mytikai szemlélődés által juthatni. E mytikai szemlélődés pedig nem egyéb, mint a lélek teljes visszavonulása az érzéki világtól, a csalódás lánczolatától s elmerülés Istenségben, mely elmerülés abban áll, hogy a lélek semmit sem tesz, teljesen szenvedőleg viseli magát, egyedül Isten működik benne. (Quietismus.) Ezen elmerülés eredménye már

e földön a nyugalom, mely tökéletessé csak a halál után lesz. De a lelkek sorsa a halál után sem lesz egyenlő, kik Istent oly tökéletesen ismerték, mint e földön lehetséges, azok azonnal egyesülnek Istennel, a többiek a tökéletesség foka szerint vándorolni kénytelenek.

Míg a brahmanismus látszatnak tekinti a világot, a lélek kinos vándorlását hirdeti, mely mindaddig tart, míg a lélek nem lesz méltóvá a Brahmával való egyesülésre; s míg szerinte a világ csak annyiban rossz, amennyiben nem maga a Brahma: addig a buddhismus létezőnek veszi ugyan a világot, de azt csak sötét oldaláról fogja fel s feltétlenül rossznak tartja. „A világnak nem kell lennie, de van, s ép az a baj; a bölcs legmélyebb érzése; általános, nagy világfájdalom; mély tragikus érzés vonul keresztül a buddhisták egész öntudatán. A világtörténet egy nagy tragoedia, melyben a hősök mind elhullanak, s aztán legördül a függöny. Minden hiába való, s minden semmivé lesz; a kétségbeesés bölcsellete, mely a túlvilágot, — más vallásban a szegény legfőbb vigasztalását az élet bajai közt, — ijesztő színekkel festő képzelem gyötrelmei elől a megsemmisülésben keres nyugalmat. A buddhahit szerint semmiből lett és semmiségbe dől a mindenség.”¹

A klasszikai szellem, melynek termékei kezdetben az igazságosság és mértékletesség példaképei, mely a *καλοκχηδία* és a nagy virtus hőseit teremté, melyet az akarat ereje, műzslés, mélység és tisztaság jellemeznék, szintén nem maradt ment a pessimismus ferde irányától, sőt az állami dicsőség, fény, hatalom bukásával mélyen sülyedt a pessimismus kétségbejítő tanába.

Lássuk egyenkint azon görög bölcselőket, kiknél pessimismussal találkozunk.

Heraklit szerint minden mit észreveszünk csalódás, látszat, mindenek felett a fatum uralkodik,² miért is az ember csak úgy lehet boldog, ha a dolgok általános s szükséges folyamán magát egykedvűleg aláveti.

Phythagoras, ki oly átszellemülten merül az örökkévaló szemlélésébe s gyönyörködik az égi testek összhangzatos mozgása által keltett zenében, az emberi lélekről azt tanítja,³ hogy az büntetésből van a testhez kötve, a test a lélek börtöne, feladata önmegtagadó, az élet örömei s bajaitól való teljes visszavonultság által a túlvilági boldogságra törekedni, melyre, ha magát méltóvá teszi Mercurius bevezeti a boldogságba; ellenkező esetben büntetés alá esik, vagy az alvilágba megy, vagy kénytelen az emberek vagy az állatok testében vándorolni.

Az eleai Xenophanes s Empedocles pessimismusáról eléggé tanuskodnak saját szavaik. Xenophanesről⁴ ezeket olvassuk: „Finoman festi lelkületét a sillograph Timon, e szókat mondatván Xenophanes: „Oh bár volna az elmém mély, óvatos, s mindkettőre ügyelő; mi régóta bolyongok már, rászédetve a téves uton! Megvénültem s megöszültem, és még mindig oly sokféle kételkedésben és meghasonlásban tévelygek; oly zavart vagyok — bár merre forduljak is, elveszek és tönkre megyek az Egyben és a Mindenben.” Empedoclesről⁵ pedig ezeket olvassuk: Xenophanes-sal együtt fájlalja az érzedek és tapasztalat ámitásait. Halljuk csak panaszát: „Mily rövid ez örömtelen élet, tudván, hogy oly hamar telik le sorsunk! Mint a szél hajtottá

füst, vitetünk előre és hátra; mindenki csak abban bizik, mire saját tapasztalata tanítá, s látja, hogy mindenképen téved; és mégis nyomára akar akadni az egész igazságnak, de hiába. Nem foghatja azt föl emberi szem, sem emberi fül, de még az elme sem; te pedig, ha így bolyongtál, azt találd végre, hogy a halandók ismerete tovább nem ér.” Empedocles határozottan vallja a lélekvándorlást. E földön való tartózkodás oly lelkek büntetése, melyeket az ég kegyelméből kitagadott. Ha egy halhatatlan lélek (daemon) bünnel és gyilkolással fertőzi társait, akkor háromszor tíz ezer esztendeig kell vándorolnia.

A megarai iskolából Stilponál, ki a megarismusba belevegyítette a cynikusok tanát, találunk pessimistikus vonásokat, mert szerinte az erkölcsi törekvések főcélja az apathia.

Az cynismus, melyről Lewes-Bánóczy írja: „a cynismus imponált az ókornak valamint az újabb korban is még igen soknak: magamegtagadásának energikus voltával; pedig megsértése az élet isteni szépségnek, istenkáromlás az az emberi méltóság ellen. Kutyának való életet folytatni nem embernek való eszménykép;”⁶ telve van pessimismussal. Szerinte a boldogsághoz az erényen kívül semmi sem kívántatik, az erény alapja pedig az önmegtagadás, mely nem egyéb, mint függetlenség minden esetékes szükséglettől, önmagával való megelégedettség, mely a közös szokások, az élet céljának megvetésében nyilvánul. „A test megsemmisítését tartották a tiszta élet alapjának; minél közelebb állott valaki az ilyen öngyilkossághoz, annál közelebb állott az erény eszményképéhez. A testet gyarlónak, piszkosnak, lealázottnak s lealázónak tartották, ő volt az emberek átka; ő volt a szellem szabad fejlődésének akadályozó súlya; küzdeni kellett vele; gyűlölni kellett őt és megvetni. E szép testet, mely oly gazdagon van minden élvezet számára felruházva a bűnök gyűlö helyének mondták.⁷ Ez iskola feje Anthisthenes s Diogenes voltak. Tanuk⁸ elidegenítette az embert az embertől, tárt kaput készített az erkölcsi hiúságnak, az élet megvetésének, minek következménye az öngyilkosság lett, s csakugyan a cynismus hívei közül Metrocles szobájába zárkózott s éhhallal vetett véget életének;⁹ Menippus keservében fölakasztotta magát.¹⁰

Irodalom, zene és képzőművészet.

Kecskeméthy Aurél. Utazás észak-amerikában II. kiadás, szerző arcképével. 1884. Budapest, 8° 420 oldal. 2 frt 40 kr.

A közjogi alap bukása, Budapest, 1884. 8° 328 oldal. 2 frt 40 kr.

Gelich Richárd (tábornok). Magyarország függetlenségi harca 1848—49-ben. I. kötet. Budapest 1884. 8° 490 oldal ára 3 frt 60 kr, félbörkötésben 5 frt, bekötési tábla 1 frt.

Szegedi A. Kilitferr áld. Messiás antológiául renán „jézus életére”. Szegedi György tulajdona. Kecskemét 1884. 8° 470 oldal, ára 3 frt.

Shakespeare Vilmos. Hugo Viktor után írta Ugodi János egykori orsz. képviselő. 1883. Pápan. 8° 273 oldal ára 1 frt. 40 kr.

A horatius Flaccus. Satiráinak két könyve fordította s az eredeti szöveg kíséretében jegyzetekkel felvilágosította Dr. Barna Ignácz (a magy. tud. akad. levelező tagja) Bpest, 1884. 8° 160 oldal, ára 1 frt 20 kr.

¹ Lewes-B. I. 393. l.

² D. L. I. VI. c. II. n. VI.

³ D. L. I. VI. c. VI. n. I.

⁴ D. L. I. VI. c. VIII. n. III.

¹ Csengery A. Tört. tanul. I. k. 276. l.

² Diog. Laert. lib. IX. cap. I. num. VI. (πάντα τα γινόμενα καὶ ἐπιμαρτυροῦν.)

³ Dio. L. I. VIII. c. I. n. XIX.

⁴ Leves-Bánóczy. A philo. tört. I. k. 193. l.

⁵ U. o. 258. l.

Vörösmarty összes muukái teljes kiadás rendezte és jegyzetekkel kísérte Gyulai Pál I. kötet a költő arcképével és életrajzával 1—3 füzet, egy-egy füzet ára 35 kr.

A „*Magyar Dal-Album*”-ból ez év folyamán jelenik meg az V. kötet, a 801—1000 számú dallamokkal és pedig 10 havi füzetben füzetként 20, tehát 10 füzetben összesen 200 dallammal zongorára alkalmazva. A most megjelent áprilisi füzet tartalma következő: 1. Fakó lovam hej be tarka. 2. Falu végén van egy kis fehér ház. 4. Falu végén kurta kocsma. 4. Fáj a szívem jaj angyalom. 5. Fehér cipó szalonna. 6. Fehérvári dombon ülő cigányok. 7. Fehérváron szép az élet. 8 Fekete száru cseresnye. 9 Fekete tyuk iromba. 10. Fel! fel! vitézek a csatára! 11. Felülről fordított a szél. 12. Fogy már a nap melege. 13. Füttyül a szél. 14. Gábor deák mélyen elmerülve. 15. Ha betekint a betyár a csárdába. 16. Ha kimegyünk rózsám a szőlőbe. 17. Hallja-e, hallja-e kis violám? 18. Halvány arcom két kezembe. 19. Ha madár lehetnék. 20. Ha még egyszer lány lehetnék. — Az ötödik évfolyam előfizetési ára bérmentes szétküldéssel 10 füzetre 1 frt 80 kr, 5 füzetre 90 kr, egy-egy füzet ára 25 kr. — Előfizetések postautalványon a „Magyar Dal-Album” kiadóhivatalához Győrbe intézendők.

A *mücsarnokban*. Max Gabrielnek festményei, melyek a mostani kiállításon legnagyobb vonzó-erőt gyakorolják a közönségre, már csak rövid ideig lesznek láthatók, mert a képek tulajdonosa: Lehmann Miklós prágai műárus azokat a Budapestnek szánt négy hét letelte után azonnal visszakívánja szállíttatni. A kiállított hazai művek közül gróf Zichy Nep. János Somogyi Dánielnek „A Duna Káposztásmegyér mellett” című tájképét és Giehsz Alfonsnak „Utcai jelenet Budapesten” című életképét, Ivánka Imre pedig Molnár Józsefnek „Életkép Pompejiből” című festményét vásárolta meg.

Történelmi naptár.

5. **Szombat.** Vincze. 1767. II. Rákóczy Ferencz felavata Erdélyi fejedelemmé.

6. **Vasárnap.** Virágvasárnap. 1490. I. Mátyás király halála. — 1849. Az isaszegi ütközet.

7. **Hétfő.** Ármin. 1871. Tegetthoff halála. — 1874. Kaulbach Vilmos halála.

8. **Kedd.** Dénes. 1735. II. Rákóczy Ferencz halála. — Gr. Széchényi István halála.

9. **Szerda.** Mária klasz.

10. **Csütörtök.** Nagy csütörtök. 1849. Damjanics győzelme Vácznál.

11. **Péntek.** Nagy Péntek. 1704. Faludy Ferencz születése. — 1825. Lassale születése.

Szerkesztői üzenetek:

Hontos, a nagy görög barátunkat kérjük, hogy elmés élezeivel minket is minél előbb keressen fel.

Sch. Saroltának. Dolgozatát később adjuk.

Föt. T. János barátunk tentája teljesen befagyott? **Berghoffer J.** tanár Fiumében. Kérjük az ígért leveleket.

K. J. Bécs. Kérünk, ha lehet tudósítást.

Róder János. München. Köszönjük szives ajánlatát — képeket jókat nem adhatunk mivel drágák, rosszat adnak pedig eleget a képes lapok.

Programunkban bizó előfizetőink fogadják hálás köszönetünket.

Barátainkat s elvtársainkat kérjük, hogy lapunk keretébe illő dolgozataikkal minél gyakrabban keressenek fel.

Mélyen tisztelt olvasóink szives pártfogását, lapunk ajánlását és terjesztését kérjük.

Ama szerkesztőségeket, melyekhez lapunkat beküldtük, kérjük előfizetési felhívásunk szives felvételét, s ha lehetséges a lapcserét.

ZAMBACH és GAVORA

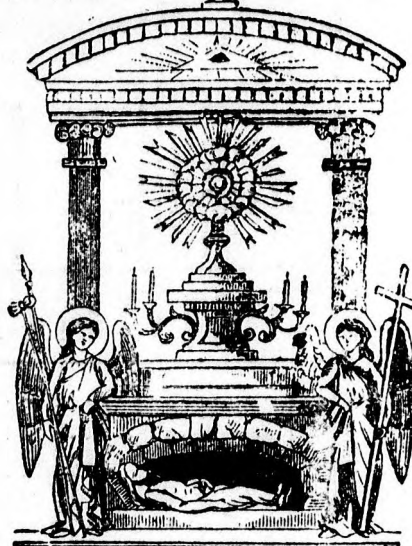
Budapesten, IV. ker., vaczi-utca 17. szám

ő Eminentiaja a bibornok Magyarország Herczeg-Primásának szállítója.

Miseruhák, egyházi szerek,

társulati és egyházi zászlók gyára római katolikus ritusban.

Miseruhák,
Dalmatikák,
Bluviálék,
Albák,
Rochettek,
Zászlók,
Lobogók.

Monstranzok,
Helyhek,
Ciboriumok,
Füstölők,
Lámpák,
Szentgyatartók
Chinapropá-
ezütsből.

PONTEFICALE ESZKÖZÖK

a leggazdagabb szerelésig.

Megrendelések a legrövidebb idő alatt pontosan eszközöltetnek.
Nem tetsző tárgyak kicseréltetnek.

Husvétí kereszték

alkalmi szöveggel
darabja 1 frt 20 kr. 5 drb különféle 5 frt.

KÁROLYI GYÖRGY

papírkereskedése.

Budapest, Dorottya-utca 10. sz.

KERTÉSZ TÓDOR

Ertesítés a husvétí kiállításról.
A legdizsesebb husvétí tojások.
egész új kiállításnak, 10 krtól 30 frtig, rendkívül nagy választékban. Hasonló husvétí tojások töltelékkel, nagy hölgyek és gyermekek számára. Pompás megjelent tárgyak husvétí üntözéshez. Illatszerezrel töltött fecskendő óraláncok 1.—, fecskendő nyakkötők 1.40, fecskendő ing-gombok 1.—, folyton fecskendő-szívek 40, folyton fecskendő-szívek 80, illat- és színes tojások 2 frtig, az ismert jófajta virágnyíl-csokrok 40, 1.50, ezek közt porcellán és fényes tojások is; fecskendő madárka 1.20, egyes fecskendő rózsa 75, 2 ft. Fecskendő rózsakirálynő 2.40. Legjobb minőségű husvétí tojások és más husvétí tojások, melyek használatával csak a vevő ismeretük meg-
KERTÉSZ TÓDOR
Budapest, Dorottya-utca 1. sz.
Írásh. megrendeléseket ide-
tekortán kérem.

Budapesti, Dorottya-utca 1. szám.

IVÁNITS MIKLÓS

FERFI DIVAT-

rövid- és szövött áru raktára.

Nyagy választék férfi-ingek, lábravalók, gallérok, kézelők, nyári és téli harisnyákban. Legjobb minőségnek elősmert király-kötő-pamut, nemkülömben gumboldskirchenei és Cordonet-pamut fehér és színesben. Himző-, horgoló-, berlini- és vigognia költő-pamutok. Mindenféle köttő- és varró-czérnák, varró- és gép-selymek.

BUDAPEST, IV. kerület kigyó-utca párisi ház,
a gyógyszerházzal szemben

Árjegyzékkel szolgálunk.

SZEDLÁCSKO LAJOS uri és női lábbeli készítő

Budapesten, IV. ker., vámház-körút 14. szám.

Ajánlja lelkiismeretesen
a legjobb anyagból és munkával
csinnal kiállított aránylag olcsó ár-
ban szabott minden szakmájába vágó
munkáit.

Hibás és sérült

lábuaknak, különösen, a legkényelmesebb s
ezélszerű lábbelivel szolgál.

Vidékről megrendelésre a beküldött viselt
lábbellek mintájára is fogad el megrendeléseket s azokat pontosan végzi.

Helyben levelező lap által tudósítva, a mérték vételt személyesen végzi.